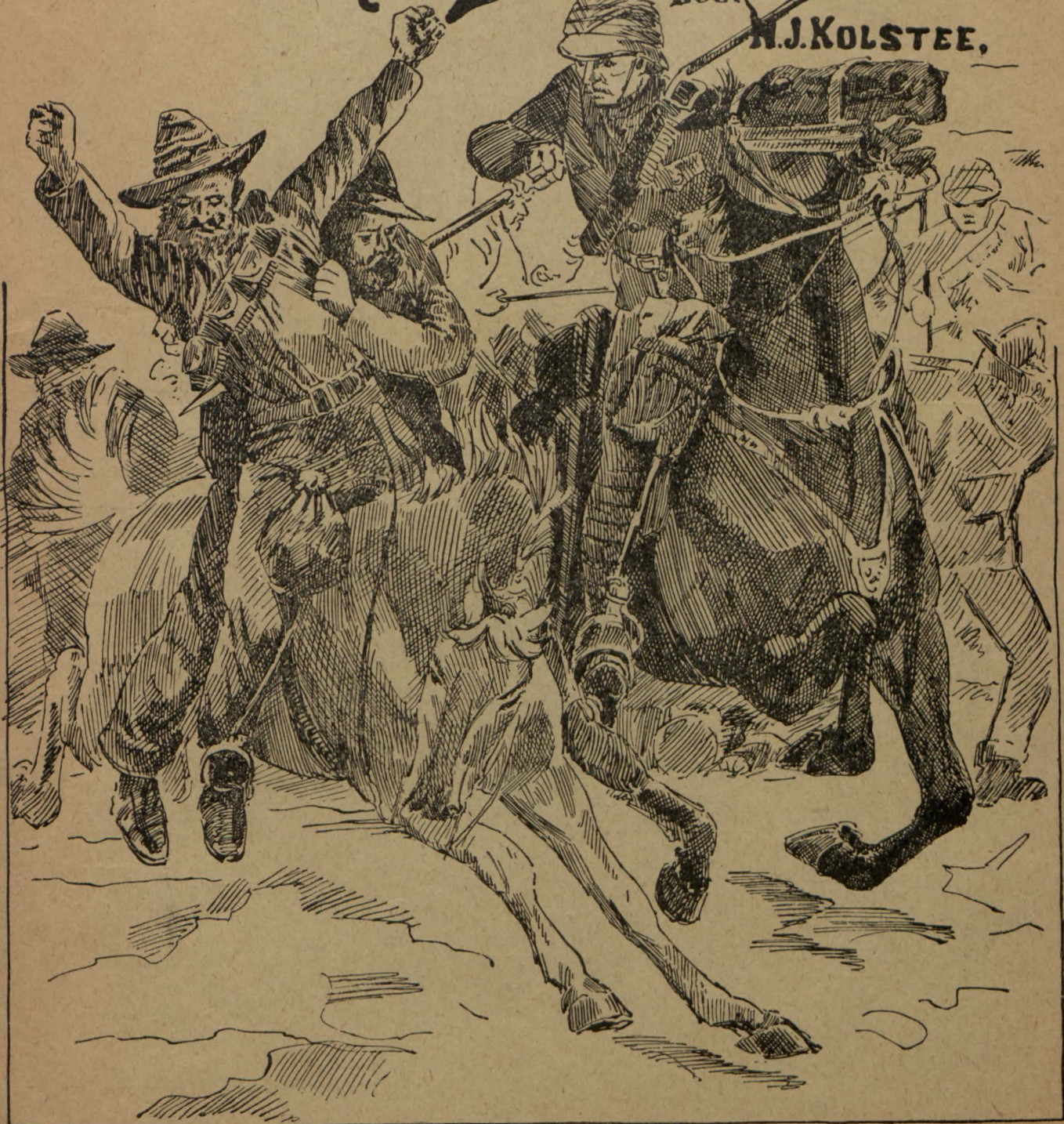

PRIJS 12½ CENT

Dr. W. J. LEYDS
Frankenslag 337
GRAVENHAGE

DE OORLOG IN ZUID-AFRIKA

IN WOORD EN **BEEELD** DOOR
H. J. KOLSTEE,

Gruwelijke slachting te Elandslaagte.

Uitgave A. W. SEGBOER, Delft.

DE OORLOG IN ZUID-AFRIKA

IN WOORD EN BEELD,

door H. J. KOLSTEE.

Terwijl in Zuid-Afrika de slot-acte van het lange drama wordt afgespeeld, dat begonnen is, toen de Engelschen optraden als de verdrukkers van de eenvoudige boerenbevolking, die zij er omtrent een eeuw geleden vonden, wekt het telkens weer onze verbazing, hoe met betrekkelijk kleine troepenafdeelingen aan een groote overmacht geduchte nederlagen worden toegebracht. Voorzeker is dit voor een goed deel 't gevolg van de voortreffelijke bekwaamheden, die de Boer op het oorlogsveld ontwikkelt; maar voor een ander deel is die uitslag ook toe te schrijven aan de eigenaardige gesteldheid van het land, waarvan hij uitstekend weet partij te trekken. Enkele opmerkingen daarover mogen hier voorafgaan.

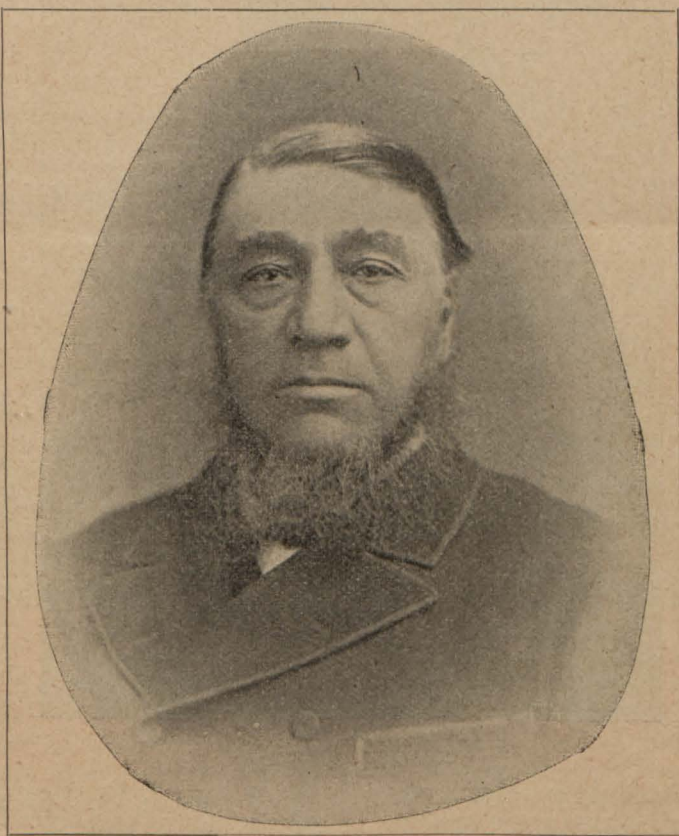
Het zuidelijk deel van Afrika heeft een eenvoudigen vorm; de kust is weinig geled en het land vertoont weinig afwisseling in hoogte. Van de kust naar het binnenland rijst het aan alle zijden terrasgewijze, uitkomende in het midden op uitgestrekte hoogvlakten, die zich verheffen tot op ongeveer 2000 Meters boven de oppervlakte der zee. Naar de

zeezijde zijn de randen der hoogvlakten steil, naar het midden is de helling natuurlijk gering. De besproeiing is gebrekkig. Wel stroomen er verschillende rivieren; maar ze zijn niet bevaarbaar. Het grootste gedeelte van

't jaar zijn het onbeduidende water-tjes, terwijl zij in den regentijd tot onstuimige stroommen wassen.

Op dat hoogland liggen de beide republieken. In het oosten wordt de

Oranje-Vrijstaat begrensd door het Drakengebergte, de Transvaal door het Lebombobergte. Daar reikt ook deze republiek het dichtst bij de zee: de afstand van Komati-poort tot de Delagoa-baai is ongeveer gelijk aan dien van Utrecht tot Arnhem. Zij grenst aan die zijde aan de Portugeesche bezitting; voor het overige zijn beide republieken ingesloten door En-

President PAUL KRUGER.

gelsch gebied.

De bijzondere bouw van het land maakt het voor een vijand zeer moeilijk er binnen te dringen: de randgebirgen met hun talrijke kopjes zijn weinig toegankelijk voor een leger terwijl kleine en groote rotsblokken den verdedigers tot uitmuntende borstweringen dienen. 't Is alsof de „trekkers” het

hebben uitgekozen met de wetenschap, dat het eenmaal weder noodig zou zijn hun grond te verdedigen tegen den indringer, die hen steeds op de hielen volgde en telkens weer het land, dat die pioniers bewoonbaar hadden gemaakt, overweldigde. Maar de natuur heeft bergen opgericht, opdat de vrijheid een toevluchtsoord zou vinden. Xerxes liep er zich tegen te pletten in het oude Griekenland en Zwitserland weerstond er de onderdrukking van Oostenrijk.

Van die gesteldheid des lands schijnen de Engelschen maar geen begrip te kunnen krijgen. Hun vijand is overal en nergens: dikwijls onzichtbaar, bewijst hij niettemin op ontzettende wijze zijn aanwezigheid. En toch komen telkens opnieuw berichten tot ons van onmogelijke aanvallen en vruchteloze bestormingen.

Over die uitgestrekte hoogvlakten hebben de Boeren zich verspreid; daar heeft ieder zich een woning gebouwd, eenvoudig, onaanzienlijk, in het midden zijner bezitting, een stuk grond, dat niet zelden een omtrek van zeven uur gaans heeft. Daar leefde hij langen tijd in de eenzaamheid, met zijntalrijk gezin en zijn kudden groot en klein vee, vele honderden runderen en schapen. Afgezonderd van de woelige wereld der groote steden, dus ook de maatschappelijke veranderingen niet meelevende, bleef hij uiteraard vasthouden aan zijn oude zeden en gewoonten, die misschien indruischen tegen onze nieuwere denkbeelden, maar waaraan hij niettemin zeer gehecht is en wier bestrijding hij natuurlijk niet welwillend opvat.

Bij zijn eenvoud bezit hij in hooge mate de deugd der gastvrijheid. Als onze Germaansche voorouders heet hij ieder welkom, die als vriend zijn verblijf nadert. „Kom in en zit”, is de gewone begroeting, waarmee hij den vreemden bezoeker ontvangt en met welgemeende hartelijkheid zet hij voor dezen den disch gereed.

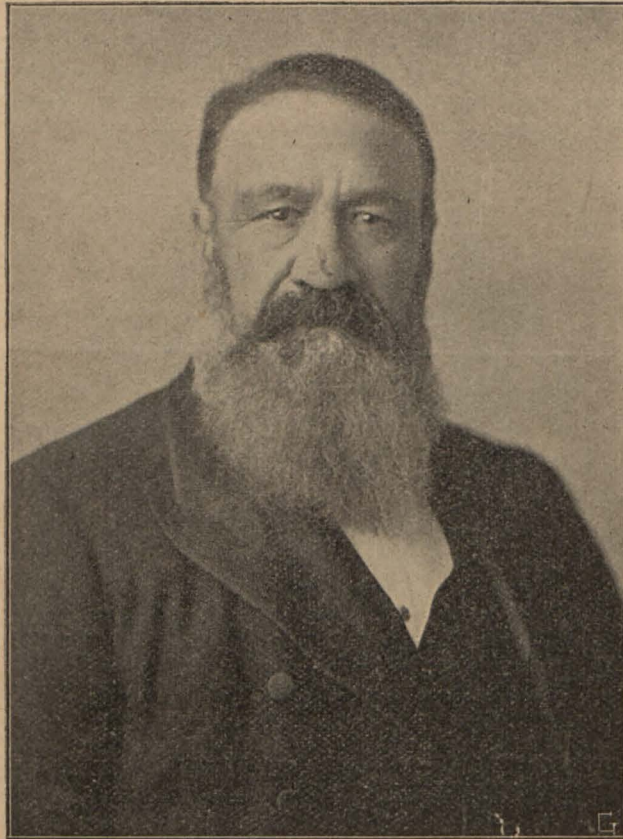
Zijn godsdienst en zijn behoudszin maakten hem geschikt om de oprechte onderdaan van de Britsche kroon te worden, hadden ten minste de Engelsche bestuurders

hem beter begrepen. Door wat toegevendheid voor zijn eigenaardigheden, gepaard met waardeerling voor zijn voortreffelijke deugden, was alles te winnen geweest. Maar, achterdocht en laster zaaiden wantrouwen in zijn hart. En wien de Boer eenmaal wantrouwt, zal hij niet licht weer zijn vertrouwen schenken. „Een vijand der beschaving” werd hij genoemd, waar hij, zich niet spoedig genoeg wilde laten overtuigen van de zegeningen van het Engelsch bestuur.

Herhaaldelijk zijn daardoor botsingen ontstaan, waarvan het gewone gevolg was, dat de klove tusschen de tegenstanders steeds

wijder werd. En toen daarbij ook de gouddorst geprikkeld werd, was het te voorzien, dat een uitbarsting van den strijd, niet lang zou uitblijven. Jameson's inval was een belachelijke poging om de regeering van Transvaal de wet voor te schrijven: enkele honderden gelukzoekers achtte men voldoende ter bereiking van een doel, waartoe nu 100.000 soldaten niet in staat zullen blijken te zijn!

Schitterend werd de aanval afgeslagen,

Generaal JOUBERT.

en waardig kalm was daarna de houding van de regeering der republiek. Een oogeblik meenden velen het gevaar voor langen tijd of voor goed geweken.

„Billijke vrees verwekt een volk,
Dat, in de vuist het zwaard, zich weet te
[matigen.]”

Wat ook een waarborg voor de vrijheid van Transvaal zou zijn, dacht men, dat is de sympathie, die de geheele beschaafde wereld heeft getoond, toen de vermetele daad plaats had. Het telegram van Duitsland's keizer was de uiting van edele geest-

gaat niet verloren door de heerschzucht van een machtig vijand. En wien heeft dat volk die algemeene waardeering te danken?

Het zij mij vergund hier een woord van eerbiedige hulde te brengen aan den man, wiens naam onafscheidelijk verbonden zal blijven aan de geschiedenis van zijn volk gedurende de laatste 20 jaren, aan den *grooten Oude* van Transvaal, aan President Paul Kruger.

Hij behoort nog tot de eerste voortrekkers, eerst naar Natal, en na de annexatie van dat land naar Transvaal. Deze stoere

De Hollandsche kerk te Pretoria.

drift bij het aanschouwen van de overwinning door het recht bij een aanval van ruw geweld. Dat telegram moge een persoonlijke daad zijn geweest, voor ons, voor geheel het vastland van Europa was het een stem, die weerklank vond in aller harten; het was de stem van een der machtigste van Europa's vorsten, die sprak namens alle weldenkenden in ons werelddeel. Dat keizerlijke woord is dan ook toegejuicht door alle partijen in den Duitschen Rijksdag. Wij zijn hem dankbaar voor zijn krachtige betuiging van sympathie. Een volk, dat zich in zoo hooge mate de algemeene achting heeft weten te verwerven,

Transvaler heeft van nature een zeldzaam rijken aanleg, Niet alleen is hij een vurig en welsprekend prediker, hij bezit ook een buitengewone staatsmanswijsheid. Wie zijn beeltenis beschouwt, dien treft de open blik, die spreekt van oprechtheid en reinheid van ziel, maar ook van geestkracht en vastberadenheid, van onverschrokkenheid, maar ook van zelfbeheersching.

Eén karakteristiek feit ten bewijze van zijn vastberadenheid en moed: Als hij, in den strijd aan den duim gewond, meent dat het bovenste lid door het koud vuur is aangetast, grijpt hij zijn jachtmes en snijdt hij er dit af, en als later ook het

tweede lid ontstoken blijkt, herhaalt hij zijn amputatie ook hierop.

Mogen wij Tromp gelooven, dan kon hij in '77 nauwelijks lezen en schrijven en oefende hij zich tijdens zijn bezoek aan ons land ijverig in het Engelsch. Vóór '77 was hij zelfs niet in Kaapstad geweest.

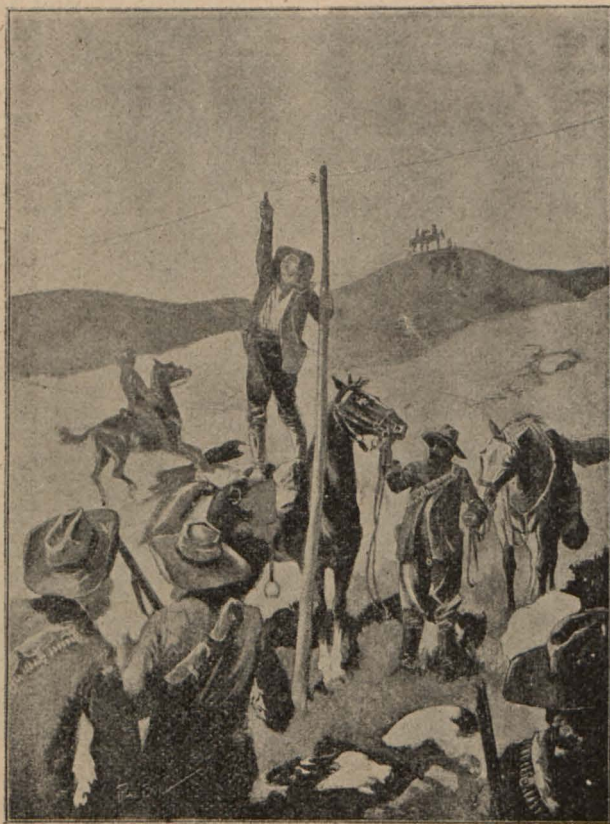
En toch bleek die ongeletterde Boer opgewassen tegen de listen der Engelsche staatkunde. Hij stelt er niets anders tegenover dan zijn gezond verstand en zijn eenvoudige openhartigheid maar niettemin blijft hij meester van den toestand. Hij weet, wat hij wil en wat hij wil, weet hij ook te bereiken. Zijn woord is waarheid, ge hoeft er niet meer achter te zoeken, dan het zegt; maar het zegt ook precies, wat hij wenscht, niets te veel, maar ook niets te weinig. Wanneer het gevaar dreigt, wacht hij geduldig en kalm 't oogenblik af, dat hij handelen moet, maar dan is hij den leeuw gelijk, die zijn vijand aanvliegt en hem in één oogenblik onschadelijk maakt. En daarna is hij weer kalmen overdenkt, hoe zijn overwinning hem voordeel kan aanbrengen. Zijn zelfbeheersching verlaat hem nooit.

In dien stoeren Boer, in dien kloeken verdediger van zijn land herkennen wij onze voorvaders uit de 17e eeuw; hun onbuigzame koppigheid, maar ook hun godsdienstzin; hun kalme vastberadenheid, maar ook hun krachtige doortastendheid heeft hij gemeen. Wij zien in hem en zijn landgenooten ons Oud-Nederland in zijn heerlijksten tijd voortleven, den tijd, dat onze Republiek rijk was aan mannen van het type, zoo-

als Zuid-Afrika ze nu bezit, mannen; zooals ze nog in onze musea op ons neerzien met hun forschen lichaamsbouw, hun helderen, onversaagden blik, waaruit kracht en zelfstandigheid spreken; mannen, die den stoeren nek niet wilden, niet konden buigen voor vreemd geweld; mannen, die bij hun eenvoud de leiders waren van Europa's staatkunde. — Bedenken we met weemoed, dat die tijden tot het verleden behooren, we voelen des te meer het hart zwellen, wanneer

we zien, hoe daarginds dat oude ras de achting der geheele wereld veroverd heeft, hoe de Transvaalsche leeuw den Britschen luipaard ontzet heeft doen afdeinzen.

Wij gevoelen krachtiger, trotscher inniger dan in gewone tijden, dat er gemeenschap bestaat tusschen ons en die verre vrienden, gemeenschap van afkomst, gemeenschap van taal, gemeenschap van voelen en denken, gemeenschap ook, waar 't aankomt op verzet tegen onrecht en dwingelandij.

Het afnsijden der telegraafdraden door de Boeren.

„Kan 't anders wezen?

Golft het bloed

Op ééne maatslag niet en u en ons door de aadren?
Of zijn we niet het kroost dierzelfde kloeke vaadren,
Die, zag men 's vijands duizendtallen naadren,
Toch 't wisten: Geen geweld verwint den stalen moed
Eens volks, dat voor zijn land heeft veil zijn hartebloed?

(B. TER HAAR Bz.)

Dan, de hoop, dat de rust voor langen tijd hersteld zou zijn, verging weldra. Engeland kan Spitskop niet vergeten en goud trekt overal de Engelschen aan. De mis-

Gruwelijke slachting te Elandslaagte.

lukking van Jameson's inval werd algemeen betreurd, hoezeer ook de woordvoerder der liberale partij, Sir William Harcourt, in een schitterende rede de schandelijke speculatie in het ware licht stelde. De leiders der onderneming werden verheerlijkt als nationale helden in plaats van gebrandmerkt te worden als misdadigers.

En de verhouding bleef gespannen; men had nu eenmaal den ondergang der Republiek gezworen. Toch moest aan den strijd een schijn van rechtvaardigheid gegeven worden: Engeland zelf zou optreden als de verdediger der verdrukte uitlanders.

En de uitlanders maakten zich op en

Eigenlijk zijn de verschillende andere grieven ondergeschikt aan de hoofdgrief, de beperkende bepalingen omtrent het kiesrecht. Konden de uitlanders maar het volledig kiesrecht krijgen en verkiesbaar zijn voor de regeeringslichamen, dan zouden hun vertegenwoordigers tegemoetkoming aan de andere grieven kunnen bewerken.

Maar dit vraagstuk juist moet met groote omzichtigheid behandeld worden. Voor de Republiek is het de levenskwestie. „Er zijn”, zoo verklaarde President Kruger op de Conferentie te Bloemfontein, „misschien 30.000 oude burgers, nieuwe inkomelingen 70.000. Hun het stemrecht gevende, kun-

Kaffers, van de goudvelden huiswaarts keerende.

verzamelden hun grieven en vulden kolommen van hun bladen ermee en schreven klachten naar het moederland en smeekten om de tusschenkomst der regeering.

Zoo ontstond de groote petitie, der koningin van Engeland aangeboden, en ondertekend met 21000 namen. Tegenover zulk een reusachtig vertoon kon H. M.'s regeering niet zwijgen. Haar woordvoerder Chamberlain, die zich de uitroeiing der Republiek tot levensdoel schijnt gekozen te hebben, trad in het Parlement steeds dreigender op, terwijl in de Kaapkolonie de troepen werden versterkt en saamgetrokken.

nen we morgen maar met de Republiek ophouden.”

Daarenboven drukt de grieven-memorie volstrekt niet uit de meening van de uitlanders. Reeds spoedig na de openbaarmaking bleek, dat de handteekeningen op zeer verdachte wijze bijeengebracht waren en slechts voor een zeer klein deel, naar men wil, nog niet één tiende! echt zijn.

Daarop verscheen een tegen-memorie met meer dan 25000 handteekeningen van vreemdelingen, door vreemdelingen opge maakt, en onder beëdigde verklaringen ingezonden.

En als het met de grieven zoo ernstig

gesteld was, waarom zouden dan de andere nationaliteiten onder de uitlanders zich niet doen hooren? Juist het tegendeel geschiedde: eenige duizenden Duitsche, Nederlandsche, Fransche e. a. (zelfs ook Engelsche) uitlanders boden hun hulp aan, ingeval het tot een oorlog mocht komen.

„De geschiedenis herhaalt zich”; wat vroeger plaats had in den Oranje-Vrijstaat na de ontdekking der diamantmijnen, geschiedt nu hier: Transvaal moet er onder, opdat de kapitalisten hun goud dorst kunnen lesschen.

Wel nam Engeland de uitnoodiging aan van President Steyn van den Oranje-Vrij-

de openbare meening bewerkte. Zoo zwijgt weldra de rede en spreekt alleen de hartstocht.

En de Boer, — kalm en vastberaden wacht hij af, wat men wil. Hij zal niet aanvallen, maar wee, wie hem aanvalt! „Vervloekt zij een iegelijk, die een ander mans landpalen wegrukt — dat is ons geloof.” (President Kruger op de Conferentie te Bloemfontein).

Maar wie nog hoop mocht koesteren, dat de vrede gehandhaafd zou blijven, zag zich weldra in zijn verwachtingen teleurgesteld. Toenemende eischen der Engelschen, steeds nieuwe troepen zendingen,

Aanval der Engelschen op de versterkingen der Boeren.

staat tot een conferentie te Bloemfontein met den Hoogen Commissaris der Kaapkolonie, Sir Alfred Milner, ter bespreking der hangende geschillen, wel deed President Kruger er van zijn vredelievende gezindheid blijken en kwam hij tegemoet aan de wenschen, voor zoover hij dit met de eer en de zelfstandigheid van den staat kon overeenbrengen, zoodat de bekende Kapenaars Boeren vrienden Hofmeyr en Schreiner het nieuwe wetsontwerp bevredigend en voldoende achtten, maar Engeland bevredigen blijkt nu eenmaal onmogelijk.

Heviger en onstuimiger werd de toon van den Boerenhater, terwijl een veile pers

telkens weer maatregelen, die den oorlog, als het ware aankondigden, en het Engelsche kabinet geheel geleid door den minister van koloniën Chamberlain. En toen president Kruger, door steeds toe te geven zooveel hij kon, de plannen der regeering te Londen dreigde te verijdelen, werd de suzeriniteitskwestie opnieuw aan de orde gesteld: van de suzeriniteit zou door Engeland nooit afstand gedaan zijn!

Geen Boer in Zuid-Afrika, die nog geloofde aan een vreedzame oplossing. „Ons kan niet langer met die Engelse praat nie. Ons mot vech. Die zaak is, hulle wil Transvaal, zoals ze alles wil hê, wat veel waard is

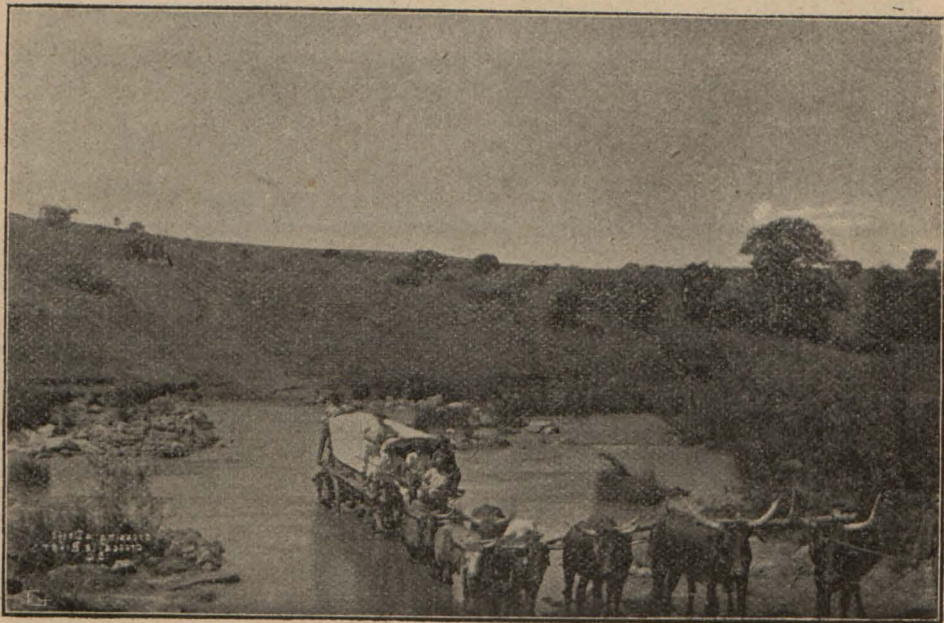
O, ons land is rijk! En Rhodes en Chamberlain zijn die hoofdcomplotters. Maar hulle zel slecht wegom. Ons is klaar, ons wil vech nou, tot die laatste rooinek is huistoe geschop! Ja, die tijd is banja zwaar. Ons zel zwaar krij; maar met Gods hulp zel ons rech kom. Als die ding tot vech kom, ons zel staan als een man! Die Engelse zijn wel machtig, maar God is almachtig.”—

Op misdadige wijze heeft de minister eindelijk verzwezen, dat de regeering Transvaals voorstellen van Augustus had aangenomen, waardoor men daar ginds natuurlijk in de meening verkeerde, dat zij verwor-

stemden nog 132 leden, d. i. ruim 26°/_o der uitgebrachte stemmen.

De buitenlandsche pers spreekt zonder uitzondering krachtig haar afkeuring uit over Englands optreden. Nergens is men misleid door de huichelachtige onnoozelheid, waarmee de woordvoerder van het Kabinet durft verklaren, den oorlog niet gewenscht te hebben. „Engeland”, schrijft de Russische *Swjet*, zal altijd het klassieke land van den leugen blijven.”

Paul de Cassagnac oordeelt in zijn *Autorité* aldus over Englands optreden; „De Engelschen begaan een misdaad, die door niets gerechtvaardigd wordt. Een bandiet,

Het overtrekken van een rivier per ossenwagen.

pen waren.

Deze bekentenis, aan Chamberlain in de vergadering van het Lagerhuis ontvallen, deed dan ook den afgevaardigde Sir Edward Clarke uitroepen: „Inderdaad, het wordt hoe langer hoe treuriger. Het is verschrikkelijk te denken, dat een land als het onze een oorlog begint, een misdaad tegen de beschaving, terwijl zoo iets gebeurd is!”

In dezelfde zitting noemde Dillon den oorlog onrechtvaardig, onnoodig en lafhartig, en voor Stanhope's motie tot afkeuring der wijze, waarop de regeering de onderhandelingen met Transvaal gevoerd heeft,

die een reiziger zijn geld of zijn leven vraagt, is minder verachtelijk. Toch ziet men, dat, door de onverschilligheid of de medeplichtigheid der andere natiën, een volk een schanddaad begaan kan, die een eenvoudig burger zeer zeker op de galeien of aan de galg zou brengen. Voor het overige, indien er een galg of een bagno voor natiën bestond, zou Engeland er al lang heengebracht zijn.”

Niemand, die meent, dat Kruger den oorlog had kunnen voorkomen, of zijn ultimatum niet had behooren te verzenden.

Integendeel verbaast men zich erover, dat het niet eerder afgezonden is, daar

het toch voor ieder opmerker duidelijk was, dat de oorlog moest komen.

Maar ons onbepert vertrouwen in de wijsheid en voorzienigheid van den grooten Oude, geeft ons de overtuiging, dat hij zijn goede redenen gehad heeft, om zoo lang mogelijk te dralen, eer hij het tot het uiterste deed komen. Bedenken wij daarbij, dat, met het oog op het verblijf der paarden te velde, de bloeitijd van het gras moest afgewacht worden; ook, dat het warme jaargetijde naderde, met een temperatuur van 130° à 140°, waarbij de Boeren zelf het wel eens te kwaad krijgen en die dus ongetwijfeld noodlottig moet werken op de zwaar bepakte Engelsche troepen.

Verschillende oorzaken hebben samengewerkt tot de uitbarsting van dezen treurigen krijg. „De ware oorzaak van den oorlog is,” zei het Parlements lid Dillon, „dat de Boeren verlangen, in den vorm van belastingen, een deel van het goud te krijgen, dat de Engelschen uit Transvaal halen. Toch zijn de uitlanders in staat, ongehoorde fortuinen op te stapelen onder een stelsel van goudbelasting, dat zooals algemeen toegegeven wordt, het liberaalste in de wereld is. Het is een buitengewoon geval van wreedheid en onrecht, dat de liberaliteit, waarmee de Transvaalsche regeering vreemdelingen toegelaten heeft, in het land te komen en rijk te worden uit de voortbrengselen van het land, gebruikt als een argument om de Boeren te berooven van de vrijheid, waarvoor zij en hun vaders zich opgeofferd hebben.”

De grieven der uitlanders! Kan men in ernst de kwestie van het stemrecht stellen, terwijl in Engeland zelf, ter verkrijging daarvan, een verblijf in het land van twaalf jaren vereischt wordt. En de verkiesbaarheid tot den Eersten Volksraad! Maar danken dan de leden van het Hoogerhuis misschien hun zetel aan de kiezers?

Bij het Engelsche volk is het verlangen naar wraak voor Majuba steeds levendig gebleven en dit deed de massa gretig de oorlogzuchtige plannen der regeering toejuichen.

Toen de liberale oud-minister John Morley, *honest John* bijgenaamd, het woord voerde tegen de regeering en zich aldus uitliet: „Verkeerde voorstellingen en misverstanden hebben een vreedzame oplossing onmogelijk gemaakt en de ramp van dezen

afschuwelijken oorlog over ons gebracht,” toen klonk het van de rechterzijde „Majuba”! — „Dan is het wraak en roof”, antwoordde Morley. — Inderdaad, met de herinnering aan de gebeurtenissen van 1881 wil men aan den strijd een nationaal karakter geven. Maar die redenen, zij mogen door de oorlogspartij gebruikt zijn als welkome midelen om het volk op haar hand te krijgen en te prikkelen, een krachtige oorzaak, die „van boven af” tot dit uiterste gedreven heeft, is de noodlijdende toestand waarin de *Chartered Company* verkeert.

Die *Company* tracht door den oorlog of haar bestaan te rekken, of „als gevolg van den oorlog” een eerlijken dood te vinden. Behalve het oorspronkelijk kapitaal van 2.000.000 p. st. heeft zij sedert 1875 meer dan 7.000.000 p. st. ontvangen. Bitter weinig is daarvoor gedaan, terwijl het meer dan twee jaar geleden is, sedert directeuren verantwoordig hebben gedaan aan de aandeelhouders. De vooruitzichten zijn slecht en toch, om een matig dividend uit te keeren, zou een zuivere ontvangst van 750.000 p. st. noodig zijn. Het tekort over de beide laatste jaren bedraagt 942 000 p. st., terwijl de tekorten der vorige jaren in de millioenen loopen. Komt geen buitengewone redding, dan blijft haar niets over dan bankroet te gaan en te erkennen, dat de geheele onderneming van meet af aan een erbarmelijke zwendelarij is geweest. Die ramp zou een doodelijken slag toebrengen aan de hoogere kringen in *West End* en zelfs de treden van den troon raken. Daarom liever de afschuwelijkste en onzedelijkste oorlog, dan een openlijk bankroet.

Slaagt de oorlog, dan zal men in het bezit kunnen komen van den rijken bodem van Transvaal, en wellicht van Portugal een geschikt kustgebied kunnen verwerven. En mocht eens de strijd niet naar wensch eindigen, zoo zou men ten minste op minder opzienbarende wijze te gronde kunnen gaan te midden van de algemeene verwarring, die daarvan het gevolg zou zijn.

Maar wij moeten nog wijzen op een belangrijk feit, waaruit zich wellicht nog het best het drijven der Britsche regeering laat verklaren: de vervreemding der Kaapkolonie van Engeland, welke vervreemding zeer in de hand gewerkt wordt door

de nabuurschap der beide republieken.

Sedert maanden, neen jaren wordt er in de pers op gewezen, hoe de Afrikaander bevolking in de Kaapkolonie steeds toeneemt en het aanzien der beide republieken daar niet alleen, maar door de geheele wereld, vooral in Europa stijgt. Nederlandsch en Duitsch kapitaal stroomt er steeds in ruimer mate binnen. Bij de weinig vriendelijke gezindheid van Engeland tegenover de Zuid-Afrikaansche Republiek is het heel natuurlijk, dat deze zich elders heen wenden tot het aanknoopen van handelsbetrekkingen en banden van vriendschap.

Engeland is prikkelbaar geworden in dit

selen zoekt. Een schoone gelegenheid daartoe biedt het uitgestrekte gebied in Afrika. Tot voor enkele jaren was het daar de eenige mogendheid van beteekenis; de beide boerenrepublieken, onaanzienlijk, weinig bekend, kon het daar gemakkelijk dulden.

Maar Duitschland ontwikkelde zich als koloniale mogendheid, de republieken, vooral de noordelijkste, kwamen tot krachtig leven: het goud, de spoorweg, daardoor de gemakkelijke verbinding met de zee, bracht den handel tot ongekenden bloei. En die handel zocht aanknoopingpunten in de eerste plaats met Nederland en

Het uitdeelen der ammunitie onder de Boeren.

opzicht. De laatste jaren is zijn handels-grootheid er niet op vooruit gegaan. Ten noorden van Britsch-Indië, in Perzië en Afganistan, wordt het geheel verdrongen door Rusland, dat in stilte, maar met kracht voortwerkende, den geheelen handel in die landen vermeestert en zijn invloed vestigt ten koste van zijn overzeeschen mededinger. Van niet minder belang is Ruslands toenemende invloed in Oost-Azië. En in Europa streeft Duitschland het Britsche rijk meer en meer op zijde. Zoo wordt het verklaarbaar, dat het land naar nieuwe terreinen voor zijn handelsoperatiën, naar nieuwe markten voor zijn voortbreng-

Duitschland. Ook de spoorweg is geheel met Nederlandsch kapitaal aangelegd.

Zoo breidde zienderoogen anderer invloed zich meer en meer uit.

Bij de nauwe verwantschap tusschen de Boeren en de Kaapsche Hollanders, niet alleen stam- maar ook bloedverwantschap, moest er steeds groote toenadering tusschen de bewoners der kolonie en de vrije republieken bestaan.

Zoo ontlook, tegenover de imperialistische politiek van Engeland, het verlangen naar een onafhankelijk vereenigd Zuid-Afrika.

Engeland heeft zichzelf de snelle ont

wikkeling van den Afrikaander bond te wijten. Was het niet steeds wantrouwend en vijandig tegen de Afrikaansche Hollanders opgetreden, had het hen niet steeds belasterd, het zou er niet zoo groote verbittering verwekt hebben. Dat is het grootste kwaad van 't kwaad, dat het steeds kwaad zal baren.

Weldra moest de regeering erkennen, dat de Kaapkolonie meer toenadering tot de vrije republieken, dan tot het zogenoemde moederland toonde.

En daarop werd spoedig het wachtwoord uitgesproken: Engeland moet behouden de hegemonie, het overwicht in Zuid-Afrika. Maanden lang werd dan ook in de Engelsche pers die *paramountcy* besproken: Engeland moet zijn de *paramount power* in Zuid-Afrika en daar dit in gevaar verkeert, zullen de wapens moeten beslissen. Gelukkig heeft de regeering der republieken de bedoeling spoedig genoeg voorzien om de noodige maatregelen te nemen. Buitengewone voorraden levensmiddelen en wapenen zijn gedurende langen tijd ingevoerd, zoodat op het noodlottig oogenblik verbazende hoeveelheden aanwezig waren; vrees voor gebrek daaraan behoeft dan ook niet te bestaan.

Niettemin bleef men ook in Zuid-Afrika de macht der Boeren minachten. „Tegen de voortreffelijke, uitstekend georganizeerde, goed geoefende Britsche krijgsmacht moeten de ongeregelde Boeren wel verstrooid worden als kaf voor den wind. Eén groot gevecht zal de geheele zaak beëindigen en de burgers zullen naar huis keeren met een vloek op de lippen tegen Steyn en Kruger.” Dat is één enkel bloempje geplukt uit de gaarde, het is geplukt uit de Zuid-Afrikaansche *Telegraph*, even voor het uitbreken van den oorlog. Maar zoo zou gemakkelijk een geheele bundel kunnen worden saamgelezen.

Geringschatting van den vijand is doorlopend het kenmerk in de Engelsche pers tot aan den vooravond van den strijd toe. De eenige verklaring, die wij er voor kunnen geven, is het koortsig verlangen naar den strijd: zooals het turen op één punt het netvlies tijdelijk ongevoelig kan maken voor andere indrukken, zoo verloren velen het vermogen scherp om zich heen te zien en juist op te merken. Daarbij het rustige, dat den Boer kenmerkt bij al

wat hij doet, het totaal gemis aan zucht tot zwetsen, maakten het waarnemen moeilijk voor den man, in wiens taal het woord *humbug* zoo goed bekend is.

En zoo barstte eindelijk de bom, Chamberlain had zijn doel bereikt: de oorlog was begonnen. Geen waarschuwend vinger heeft zich opgestoken om Engeland terug te houden van deze wandaad, „de grootste misdaad der negentiende eeuw,” zooals deze strijd in het Parlement te Londen genoemd is. Hoevelen hebben in de dagen, die aan den strijd voorafgingen niet gedacht aan de prachtige daad van den regeerder van het groote Germaansche rijk, in '96, toen hij zijn bekend telegram zond, niet gehoopt op zijn tuschenkomst om te voorkomen, wat ook hij zoozeer moet afkeuren! Is de mensch geheel ondergegaan in den politicus? Jammerlijke politiek dan, die de edelste menschelijke aandoeningen onderdrukt en verstikt. Heeft Rhodes' bezoek aan den keizer ook wellicht daaraan schuld?

't Doet mij leed, dat een zoo begaafd man, als minister Chamberlain met zulk een eervol verleden zijn loopbaan op zoo treurige wijze zal eindigen. Om van schroevenfabrikant tot zoo hooge positie te stijgen, daartoe behoort meer dan gewone bekwaamheid. Toen hij zich rijk geschroefd had, werd hij burgemeester van Birmingham en als zoodanig heeft hij zich zeer verdienstelijk gemaakt. En zelfs als staatsman stond hij hoog bij zijn partij.

Maar waarom hebt ge u afgescheiden van uw grooten meester, Excellentie van den algemeen vereerden, eerlijken Gladstone, waarom moest zijn Iersche politiek u van hem losmaken en u uwen eigen weg doen volgen om eindelijk door uw imperialisme Afrika in beroering te brengen? Hoe diep betreuren wij het, dat hij zijn stem niet meer kan verheffen, uw Meester, tegen het onrecht en het geweld, dat ge bezig zijt te plegen!

Meen niet, Excellentie, dat deze oorlog uw aanzien, of dat van uw vaderland, zal verhoogen. Hij zal uw ondergang zijn. Want al mogen uw legers groot zijn, zij zullen niet opgewasschen blijken tegen het kleine, maar dappere volk, dat ge wilt vernietigen. Wanneer de legers, die ge, wel wat laat, gereed gemaakt hebt om in Zuid-Afrika

Een Engelsche Veldbatterij, een rivier doortrekkende.

Generaal Buller en zijn troepen, geleid door een Kaffergids.

te strijden, zullen zijn aangekomen, dan beschikt de opperbevelhebber over een troepenmacht van 90,000 man. Welnu, Excellentie, al zondt ge ook 9 maal 90.000 man erheen, ge zoudt hen niet bedwingen, de dapperen, die daar strijden voor hun vrijheid, voor hun vaderland.

En wat voor legers zendt ge! Uw beste troepen zijn reeds daar en wat leggen zij het treurig af. Schepen vol varen nog steeds heen naar het verre zuiden; maar aan boord gesleept moeten zij worden, och, armen, als misdadigers gebonden. En als zij kunnen, zullen ze ontvluichten, om te ontsnappen aan de beulen, die hen voeren naar de gerichtsplaats, de gerichtsplaats van Engeland.

En reeds is uw uitgestrekt rijk niet in staat voldoende legers op de been te brengen; reeds zijn uw koloniën te hulp geschoten; uit alle deelen der aarde worden ze bijeengebracht; reeds dwalen uw ronselaars door Europa in de uitoefening van hun onzedelijke praktijk.

Maar hoe talrijk uw legers, hoe rijk uw hulpbronnen, zij zullen niet voldoende blijken voor de onderwerping van dit volk. Ge zoudt het moeten uitroeien tot den laatsten man. En dan zelfs zoudt ge uw doel niet bereikt hebben, of ge moest ook de vrouwen vermoorden, want uit haar zou een nieuw geslacht geboren worden, dat met de herinnering aan het verledene opnieuw den strijd zou aanbinden voor vrijheid en vaderland.

Ook de geschiedenis kan het u leeren, Excellentie, dat niet altijd de millioenen bewoners van een groot en machtig rijk in den krijg tegen een klein volk den uitslag bepalen. Spanje was toch ook de machtigste staat van zijn tijd, toen het „volk van boter,” het lang gekwelde, onversaagd het zwaard uit de scheede trok, om het er niet weder in te steken, voor het zijn onafhankelijkheid bevochten had. En wat was van Spanje geworden na den langdurigen oorlog. Wat waren de drie Zwitsersche kantons en wat was Oostenrijk, toen de eerste den ongelijken strijd begonnen. In de oudheid reeds bleef de overwinning aan het kleine Griekenland en Perzië verviel tot onbeduidendheid. Maar Griekenland streed voor zijn vrijheid, terwijl de Perzische soldaten met de zweep ten strijde gedreven werden, juist zooals uw Engelschen

aan boord gesleept moeten worden. — De geschiedenis geeft wijze lessen, aan wie ze wil ter harte nemen.

Geen roemzucht deed het vreedzame volk naar de wapenen grijpen. De Boer is niet geneigd tot krijgvoeren, zijn geheele levenswijze is in strijd daarmee. Maar de jarenlange kwelling van de Engelschen ondervonden heeft hem eindelijk doen hunkeren naar het oogenblik om voor goed met hen af te rekenen. En zoo noodig zullen hun vrouwen hen daarbij helpen; ook zij kunnen het geweer hanteren.

Wat een zachtheid van gemoed spreekt niet uit den open brief van generaal Joubert aan Koningin Victoria. „Uit het diepste gevoel van smart en aandoening over het donkere vooruitzicht, dat er als een wolk hangt over Zuid-Afrika”, wendt hij zich tot de koningin om haar te herinneren aan de geschiedenis zijner landgenooten in deze eeuw, aan al wat zij te verduren gehad hebben vooral van de Engelschen, die hen steeds vervolgden en kwelden, waarheen zij zich ook keerden. „Nee, uwe Majesteit”, aldus besluit hij zijn schrijven, „steeds met opzien tot den Allerhoogsten God, die het hart der koningen en vorsten in Zijne hand heeft en neigt als waterbeken tot al wat Hij wil, zal ik nooit gelooven, dat uwe Majesteit zal gedoogen, dat in uwen naam het heilig recht van een zwak, vredelievend volk zal verkracht worden, en Afrika in rouw en smart zal worden gedompeld; maar integendeel dat de vreugde van vrede, rust, voorspoed, eendracht en samenwerking in uwe Majesteits naam in Zuid-Afrika zal heerschen en altoos blijven voortbestaan, zoolang er een Boer en een Engelschman in Zuid-Afrika zijn.”

Dat is zeker niet de taal van den veldheer, die naar strijd haakt.

Wij kunnen ons voorstellen, dat er waren in de republieken, die hem wenschten vervangen te zien. Maar het was in de aandoening over de smart, die over zijn land zou uitgestort worden; maar het was ook in het zelfbewuste gevoel van kracht, dat hij sprak als hij deed. Dezelfde man, die de koningin smeekte de rampen af te wenden, diezelfde man blijkt als een ervaren veldheer op voortreffelijke wijze

alle maatregelen getroffen te hebben om den oorlog te leiden. Nauwelijks is de kamp begonnen, of hij wekt de bewondering van alle krijgskundigen om zijn uitstekend krijgsplan en om de manier, waarop hij het uitvoert.

Neen, den oorlog heeft ook hij niet gewenscht, maar nu de ervvijand niet anders wil, nu zal hij bewijzen, dat hij gereed is.

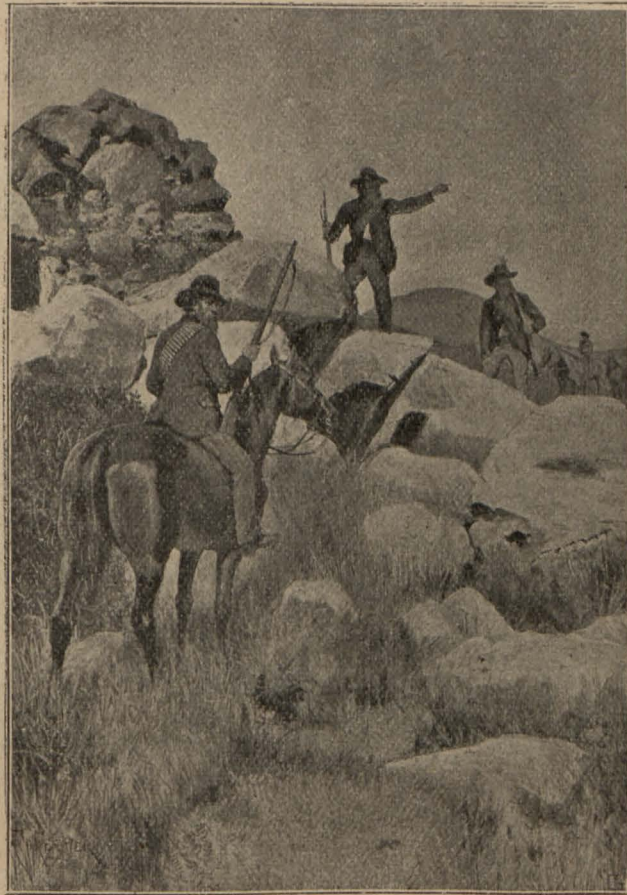
En zoo zijn zij allen. Ernstig, bedaard, vredelievend, maar gereed hun grond tot het uiterste te verdedigen. En hun kracht putten zij uit hun godsdienst. Ach, wij zijn wel eens geneigd, een beetje van uit de hoogte neer te zien op die eenvoudigen van geest, op die kind-menschen, boven wie wij, meer ontwikkelden naar onze meening, als groote menschen uitsteken. Maar in ernstige tijden, als wij nu beleven, buigen wij het hoofd in diepen eerbied voor den godsdienst, die zulk een sterkte schenkt. Daar zien wij nog dat geloof, dat bergen verzet, dat geloof, waarvan een kracht uitgaat, die wonderen verrichten kan. Een godsdienstige trilling beroert de geheele wereld, nu zij die weinigen, onwankelbaar in hun vertrouwen op God, ziet optrekken tegen de moderne legerscharen, uitgerust volgens de nieuwste eischen, onder het aanheffen van dat schoone lied: „Een vaste burcht is onze God.”

Aangrijpend moet de indruk zijn van zulk een schouwspel. Er zijn oogenblikken, waarin ons gemoed, overstelpt van aandoening, zou willen smeecken: o, God, geef ons het geloof onzer vaders weer.

Ja, zoo zijn zij allen. En zoo is ook het broedervolk in den aangrenzenden Vrijstaat. Nauwelijks bleek, dat de oorlog onvermijdelijk was, of met algemeene stemmen besloot de regeering te Bloemfontein schouder aan schouder met de vrienden den overweldiger te bestrijden. President Steyn, de hoogbegaafde, die door zijn zesjarig verblijf en zijn studie in Nederland en Engeland zijn wetenschappelijke kennis

uitgebreid en zijn blik verruimd, maar toch niets van zijn aangeboren eerlijkheid en eenvoud ingeboet heeft, aarzelde geen oogenblik, hun zaak tot de zijne te maken.

Kruger—Steyn, zij moeten in één adem genoemd worden, hun namen zijn voortaan onafscheidelijk verbonden, waar sprake is van dezen kamp. En bij hun namen denken wij niet alleen aan die beide personen, maar noemen wij hen als de vertegenwoordigers van geheel hun volk, allen denken en handelen als zij. Meer dan dat: ook in de kolonie vinden zij hun broeders, ook daar vinden zij steun, want ook

Boeren op de „Kopjes.”

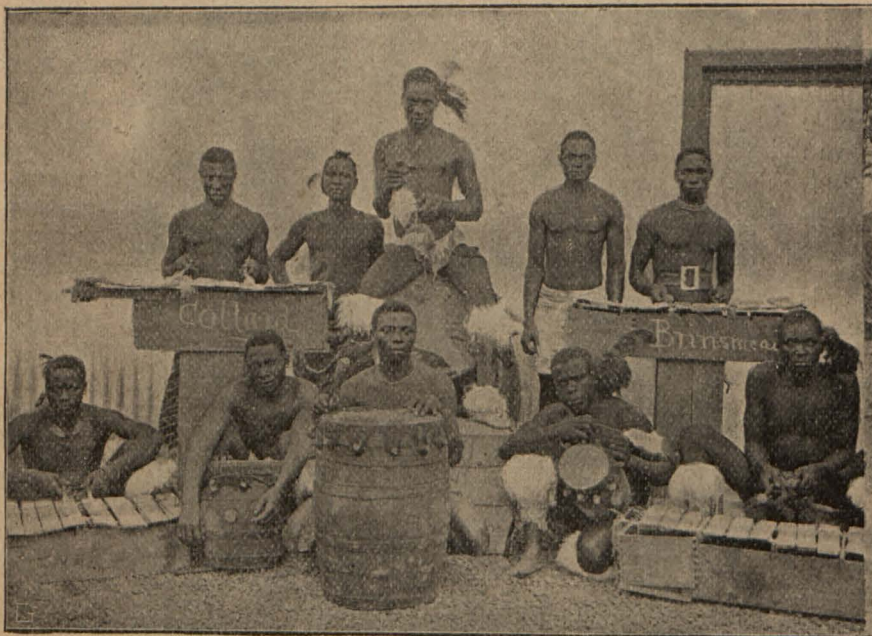
daar bezielt alle dezelfde gedachte; wij zijn één volk, vereenigd zullen wij handelen.

Dat is het, wat ons vertrouwen in de toekomst geeft. Men betreurt, dat de groote mogendheden niet tusschenbeide zijn gekomen om Engeland te beletten, deze groote misdaad te begaan en aldus de onafhankelijkheid der republieken in bescherming te nemen. Indien dit geschiedde uit het beginsel van menselijkheid, zou

zulk optreden zeker toejuicing verdienen, maar overigens is het zeer de vraag, of die bemoeiing gewenscht was. De vorsten mogen nog machtig genoeg zijn om te kunnen handelen geheel in strijd met de algemeen uitgesproken wenschen hunner volken: de Duitsche keizer moge op het meest ongeschikte oogenblik een familiebezoek aan de Engelsche koningin brengen, in het Samoa-geschacher moge hij van de gelegenheid gebruik maken ten eigen bate; Rusland en Frankrijk mogen wellicht op andere wijze hun voordeel doen, 't zij zoo. Laat men de Boeren gerust alleen laten. Machtig is de liefde

weg heeft laten sneuvelen, er zouden er in Afrika niet meer te bestrijden zijn. In elk gevecht lijdten zij „aanzienlijke verliezen” of tenminste „veel aanzienlijker dan de Engelschen”; — vóór men bekent, dat er een aantal soldaten zijn gevangen genomen, heeten zij „vermist”, (wat trouwens in vele gevallen synoniem schijnt te zijn met „overgelopen”); de bombardementen doen geen andere schade, dan dat „een hond of een kaffer gedood” wordt; — een vlucht heet „een behoorlijk gedekte terugtocht,” — vóór een nederlaag erkend wordt, heet zij een „overwinning.”

Toch begon men spoedig een anderen

Muziekgezelschap der Kaffers.

voor den geboortegrond, zij trekken ten strijde met de gedachte: liever geen leven dan geen vaderland en zijn ervan door-drongen: als menschen niet meer helpen, helpt God. Het recht zal zegevieren!

Om een „waarachtige geschiedenis” van den oorlog te schrijven tot op dit oogenblik, zou men over betere gegevens moeten beschikken, dan tot heden mogelijk is. Vooral de telegrafische berichten uit de eerste dagen waren al heel weinig betrouwbaar; beide lijnen, langs de oostkust en de westkust van Afrika, zijn in 't bezit der Engelschen en de censuur was zeer streng. Waren alle Boeren dood, die men langs dien

toon aan te slaan. En de *Daily Mail* van 14 October sprak zelfs de onderstelling uit van het verlies der kolonie; „Indien wij Zuid-Afrika niet kunnen behouden, zullen wij spoedig zien, dat andere koloniën zich verwonderd zullen afvragen, waartoe haar vereeniging eigenlijk noodig is. En zonder onze koloniën zijn wij opeens gelijk aan België of Holland.” Hoewel natuurlijk niet getwijfeld wordt aan de overwinning, is de onderstelling van de mogelijkheid van het verlies na de eerste teleurstellingen al treffend genoeg.

Onze ruimte belet ons, een eenigszins volledig overzicht van de feiten van den

Schietoefening in een Boerenkamp.

TRANSVAALSCH VOLKSLIED.

S. J. DU TOIT.

(1880).

J. S. DE VILLIERS.

1. Di vier-kleur van ons dier-baar land, Di waai weer o'er Trans-

vaal En wee di God-ver-ge-ten hand, Wat dit weer neer wil

haal! — — Waai hoog nou in ons hel-der lug, Trans-vaal-se vrij-heids-

vlag! — — Ons vy-an-de is weg-gevlug, Nou blink 'n blij - er dag. — —

2.

Met lage lis haal Albion
 Ons vlag verraadlik neer,
 En doet toen net al wat hul kon
 Dat ons hul vlag moes eer:
 „Ons sou dan alles daarbij wen,
 „'n Telegraaf en spoor,
 „As ons di rooivlag wil erken” —
 Mar dit wou ons ni, hoor!

3.

Vier jaar lank het ons mooi gepraat,
 Om weer ons land te krij;
 „Ons vraag jou, Brit, geen goed of kwaad;
 „Gaat weg, en laat ons blij
 Maar toen die Brit ons nog vererg,
 Toen vat ons di geweer,
 Ons was al lank genoeg geterg,
 Nou kan ons tog ni meer.

4.

En met Gods hulp het ons di juk
 Van England afgegooi,
 Ons is weer vrij; geluk! geluk!
 Nou waai ons vlag weer mooi!
 Dit het ons heldenmoed gekos,
 Mar England nog veul meer,
 So het di Heer ons weer verlos,
 Ons geef hem al di eer.

VOLKSLIED VAN DEN ORANJE-VRIJSTAAT.

H. A. L. HAMELBERG.

W. F. G. NICOLAI.

Marsch Tempo.

Heft bur-gers 't lied der vrij - - heid aan En

zingt ons ei - - gen volks - be - staan! Van vreem - de ban - den

vrij, Be - - kleedt ons klein ge - - mee - ne - best, Op

The score features a vocal line and a piano accompaniment. The piano part includes dynamic markings such as *ff* and triplet markings (3). The lyrics are printed below the vocal line.

or - de, wet en recht ge - vest, Rang in der Sta - ten

rij, Rang in der Sta - ten rij.

2.

Al heeft ons land een klein begin;
 Wij gaan met moed de toekomst in,
 Het oog op God gericht,
 Die nooit beschaamt wie op hem bouwt,
 Op hem als op een burcht vertrouwt,
 Die voor geen stormen zwicht.

3.

Heil, driewerf heil den dierb'ren Staat,
 Het volk, den President, den Raad!
 Ja bloei naar ons gezang
 De Vrijstaat en zijn burgerij,
 In deugden groot, van smetten vrij,
 Nog vele eeuwen lang!

24

26

28

30

32

22

24

26

28

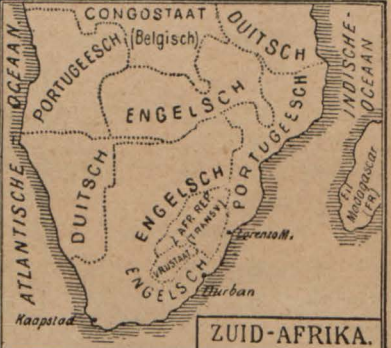
30

32

34

KAMP-KOLONIE

ZUID-AFRIKA

Grenzen
Spoorwegen

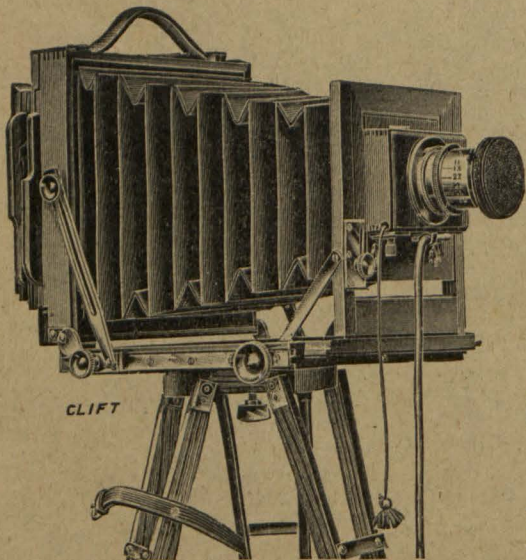
24

26

28

30

DELFTSCHE SLA-OLIE

MAGAZIJN

van

Chemicaliën, Platen, Papieren,
Hand-, Statief-, Atelier-
en Reproductie Camera's,
Objectieven, Röntgenapparaten, Vergrootings-
en Projectielantaarns, Kartons, Passepartouts,
MEUBELEN voor het Atelier, etc.

voor **PHOTOGRAFIE** en aanverwante vakken.

UITVOERIGE CATALOGUS verschijnt ± 1 MAART.

Rotterdam (Kralingen), Dr. A. H. C. VAN SENUS.
Avenue Concordia 9 ⁸/₁₀₀.